

Tento materiál byl vytvořen v rámci projektu Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Projekt MŠMT ČR	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu	CZ.1.07/1.4.00/21.2146
Název projektu školy	Inovace ve vzdělávání na naší škole ZŠ Studánka
Klíčová aktivita III/2	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Sada č. II

Identifikátor DUM: VY_32_INOVACE_SADA II_CH , DUM 12

Vzdělávací oblast: Člověk a příroda

Vzdělávací obor: Chemie

Název: Kyseliny

Autor: Mgr. Pavlína Marková

.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Pavlína Marková

× **Název: Kyseliny**

× **Autor: Mgr. Pavlína Marková**

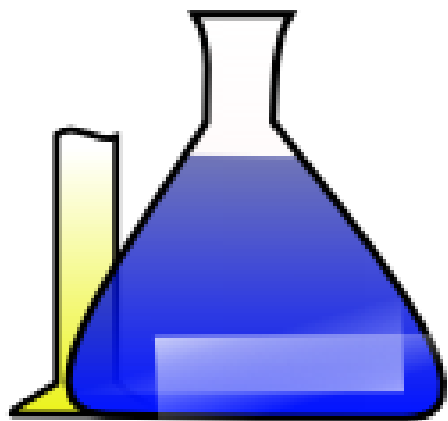
× **Stručná anotace:**

Prezentace je určena k výkladu, upevnění a motivaci učiva. Prezentace definuje pojem kyseliny a zaměřuje se na vysvětlení názvosloví kyselin.

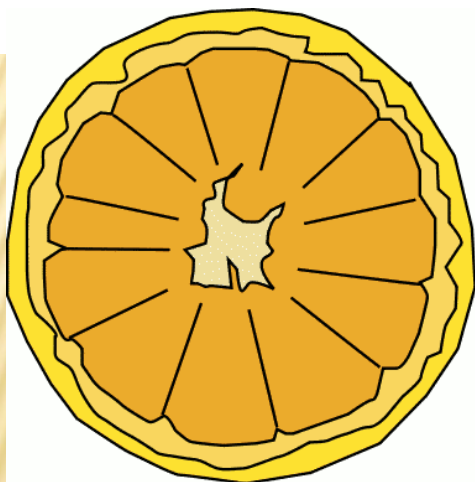
× **Metodické zhodnocení:**

Prezentace byla odpilotována 2. 5. 2011 v 8.B. Časová dotace materiálu je 1 vyučovací hodina. Materiál je vhodný i pro žáky s SVP. Formu zápisu lze v prezentaci vyznačit změnou řezu písma či kurzívou, či na samostatný list. Motivačně působilo zejména závěrečné opakování a procvičování. Prezentaci je možné doplnit tématickými pokusy s kyselinami (reakce HCl, H₂SO₄ s kovy)

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

KYSELINY

CO JSOU KYSELINY?

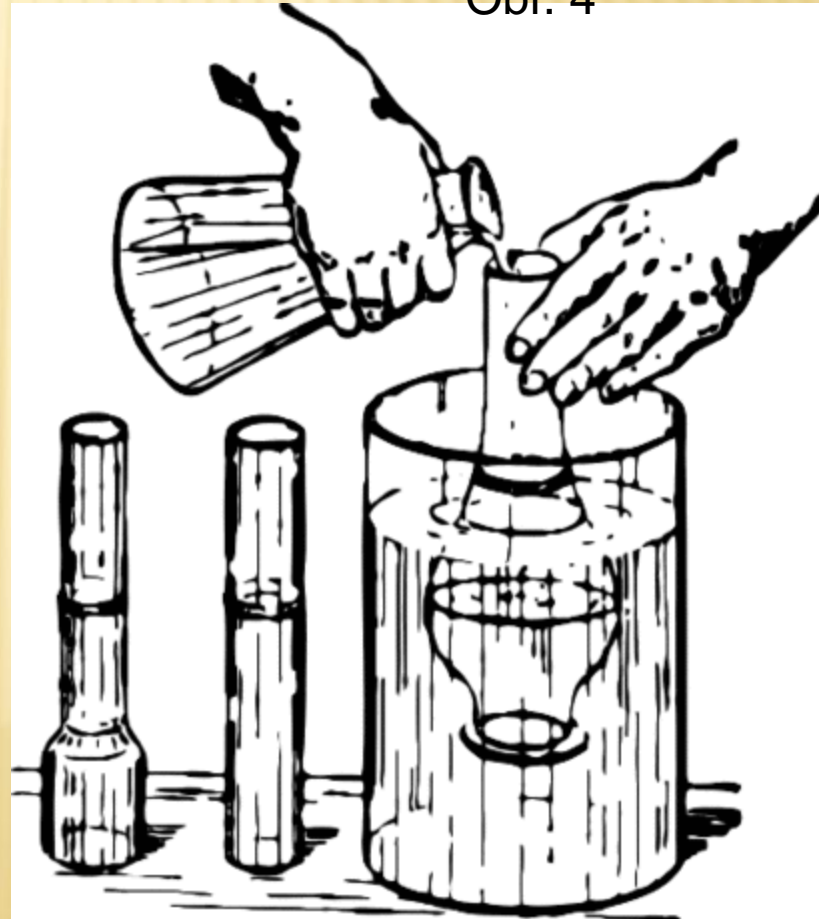

- ✘ Jsou látky, které ve vodě uvolňují kationty vodíku H^+
- ✘ V některých potravinách s kyselou chutí
- ✘ např. u citronu je způsobena kyselinou citronovou
- ✘ Kyselá chuť octa kyselinou octovou
- ✘ Nelze je určovat chutí, většina jsou žíraviny či jedy!

VLASTNOSTI KYSELIN

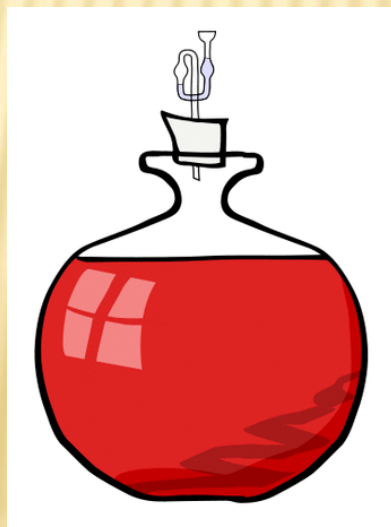
- ✗ pH je nižší než 7
- ✗ Důkaz indikátorem
- ✗ Tvoří kyselinotvorné oxidy

Obr. 4

ROZDĚLENÍ KYSELIN

- ✘ A, **Kyslíkaté a bezkyslíkaté** – podle přítomnosti atomu kyslíku
- ✘ B, **Organické a anorganické kyseliny** – podle původu
- ✘ C, **Podle síly kyseliny** (silné, středně silné a slabé)

Obr. 5

CO JSOU INDIKÁTORY?

- ✘ Umožňují důkaz přítomnosti látek, tím že změni zbarvení
- ✘ ukazatelé
- ✘ Indikátorem je např. lakmus
- ✘ např. barva čaje po přidání citron. šťávy
- ✘ Barva červeného zelí s kapkou octa

Obr. 6

LAKMUS

✘ Barvivo z islandského lišejníku

lakmus	Zbarvení v kyselém prostředí	Zbarvení v zásaditém prostředí
fialová barva	červená	modrá

- ✘ Např. barva čaje po přidání citron. šťávy
- ✘ Barva červeného zelí s kapkou octa
- ✘ Roztoky které nejsou ani kyselé a ani zásadité jsou neutrální

VLASTNOSTI KYSELIN

- ✘ Jejich molekuly do roztoku uvolňují vodíkové kationty H^+ a anionty kyseliny

- ✘ Vodíkové kationty se v roztoku spojí ihned s molekulami vody a vznikají oxoniové kationty H_3O^+

CO VZNIKÁ PŘI REAKCI KOVU S NĚKTERÝMI KYSELINAMI?

- × Vzniká vodík
- × např.

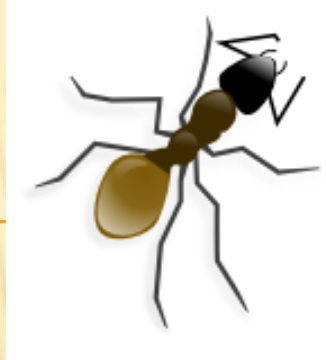
OBECNÉ VLASTNOSTI KYSELIN

- ✘ kapaliny např. kyselina octová
- ✘ pevné krystalické látky např. kyselina citronová
- ✘ ve formě roztoku (HCl)
- ✘ vedou elektrický proud
- ✘ obsahují vodík
- ✘ při jejich rozpouštění ve vodě dochází ke štěpení na ionty

Obr. 7

VÝZNAM KYSELIN

Obr. 8

- ✘ **v přírodě** – kyselina mravenčí, kyselina šťavelová, máselná
- ✘ **v domácnosti** – kyselina uhličitá, kyselina octová
- ✘ **v žaludku** – 0,4 % kyselina chlorovodíková - složka kyselého žaludeční šťávy člověka, pomáhá trávit potravu
- ✘ **suroviny pro průmysl, zemědělství**
- ✘ **Způsobují kyselý dešť**

ROZDĚLENÍ KYSELIN

---

1. bezkyslíkaté

HCl

HBr

HF

HI

2. kyslíkaté

H_2SO_4

HNO_3

H_2CO_3

H_3PO_4

NÁZVOSLOVÍ BEZKYSLÍKATÝCH KYSELIN

× Název z podstatného jména **kyselina** a z
přídavného jména

× **vodík + nekov (F, Cl, Br, I)**

× např.

HF

kyselina fluorovodíková

název: nekov + o + vodík + ová

× např.

HI

kyselina jodovodíková

CO JE KYSLÍKATÁ KYSELINA?

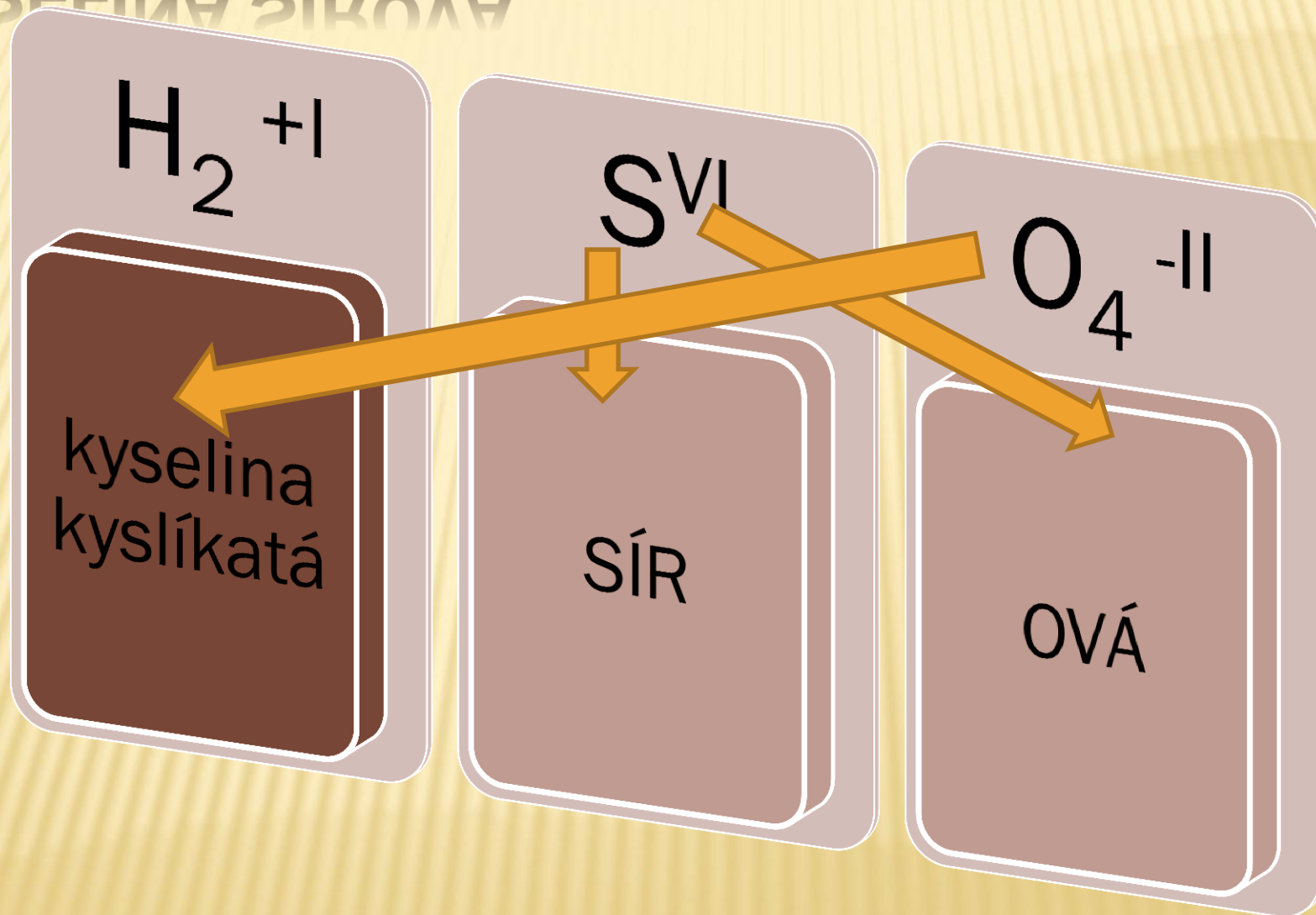
- × Je tříprvková sloučenina
- × Z atomů **H**, **O** a dalšího kyselinotvorného prvku
- × Např. S, N, P, C, Cl
- × Atomy vodíku mají v kyselinách ox. číslo **+1**
- × Atomy kyslíku **O^{-II}**
- × Atom kyselinotvorného prvku může mít oxid. číslo **I až VIII**
- × Součet ox.čísel ve vzorci se rovná **nule**

NÁZVOSLOVÍ KYSLÍKATÝCH KYSELIN

- × Dvouslovný název
- × Podstatné jméno kyselina a přídavné jméno
- × Přídavné jméno je z kyselinotvorného prvku se zakončením podle ox.čísla atomu

KYSELINA SÍROVÁ

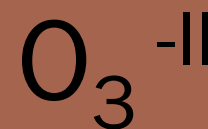
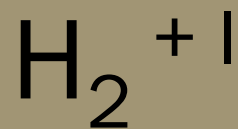

VZOREC KYSELINY UHLIČITÉ

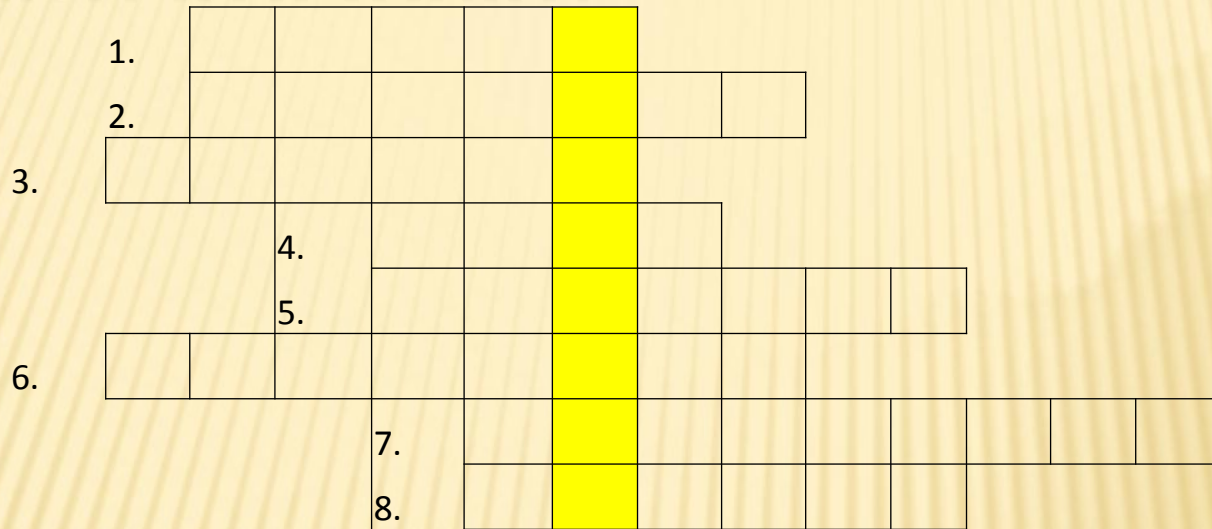
KYSELINA

UHL

IČITÁ

VYLUŠTI KŘÍŽOVKU

1. plyn uvolňující se při reakci kyseliny s kovem
2. uplatnění kyselin
3. indikátor
4. 8% roztok kyseliny octové
5. orgán, v němž je kyselina chlorovodíková
6. látka způsobující poleptání
7. ukazatel pH
8. vodíkový ..... uvolňují kyseliny ve vodě

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ KŘÍŽOVKY

1.	v	o	d	í	k														
2.	p	r	ů	m	y	s	l												
3.	l	a	k	m	u	s													
			4.	o	c	e	t												
			5.	ž	a	l	u	d	e	k									
6.	ž	í	r	a	v	i	n	a											
				7.	i	n	d	i	k	á	t	o	r						
				8.	k	a	t	i	o	n									

1. plyn uvolňující se při reakci kyseliny s kovem
2. uplatnění kyselin
3. indikátor
4. 8% roztok kyseliny octové
5. orgán, v němž je kyselina chlorovodíková
6. látka způsobující poleptání
7. ukazatel pH
8. vodíkový ..... uvolňují kyseliny ve vodě

OPAKOVÁNÍ – DOPLŇ TEXT

- ✘ Kyseliny jsou látky, které ve vodě uvolňují .....
.....
- ✘ Důkaz provádíme pomocí ..... např.
....., který vykazuje v kyselém prostředí ..... barvu.
- ✘ Pevné skupenství má kyselina ....., kapalně má např. ....

OPAKOVÁNÍ – SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ

- ✘ Kyseliny jsou látky, které ve vodě uvolňují **vodíkové kationty H^+** .
- ✘ Důkaz provádíme pomocí **indikátorů** např. **lakmusem**, který vykazuje v kyselém prostředí **červenou barvu**.
- ✘ Pevné skupenství má **kyselina citrónová**, kapalně má např. **kyselina octová**

DOPLŇ TABULKU

Název kyseliny	Vzorec kyseliny	Kyslíkatá/ bezkyšlíkatá
kyselina chlorovodíková		
	H_2SO_4	
	HNO_3	
kyselina fluorovodíková		
	H_3PO_4	
kyselina uhličitá		

TABULKA SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ

Název kyseliny	Vzorec kyseliny	Kyslíkatá/ bezokyslíkatá
kyselina chlorovodíková	HCl	bezokyslíkatá
kyselina sírová	H ₂ SO ₄	kyslíkatá
kyselina dusičná	HNO ₃	kyslíkatá
kyselina fluorovodíková	HF	bezokyslíkatá
kyselina fosforečná	H ₃ PO ₄	kyslíkatá
kyselina uhličitá	H ₂ CO ₃	kyslíkatá

POUŽITÁ LITERATURA

- ✘ BÍLEK, M. et RYCHTERA, J. *Chemie krok za krokem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Moby Dick, 1999. ISBN 80-86237-03-6. s. 147 – 149.
- ✘ BENEŠ, P et al. *Základy chemie 1 pro 2. stupeň základní školy, nižší ročníky víceletých gymnázií a střední školy*, 3. vyd. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-720-0. s. 96.
- ✘ Obr. 4: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW: <<http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=101&pos=6>>
- ✘ Obr. 5: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW: <<http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=101&pos=17>>
- ✘ Obr. 7: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW: <<http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=101&pos=15>>
- ✘ Obr. 1: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW: <<http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=101&pos=4>>
- ✘ Obr. 6: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW: <<http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=43&pos=96>>
- ✘ Obr. 2: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW: <<http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=43&pos=98>>
- ✘ Obr. 8: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW: <<http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=20&pos=59>>
- ✘

-
- ✘ Obr. 3: [cit. 2011-04-20]. Dostupný pod licencí Public Domain Clip Art na WWW:
  - ✘ <http://www.pdclipart.org/displayimage.php?album=102&pos=72>